

Respons

Usbekistan: Jehovas vitner

Problemstilling/spørsmål:

- Hvilke reaksjoner kan medlemmer av Jehovas vitner oppleve fra usbekiske myndigheter?

Bakgrunn

Selv om islam er den dominerende religionen, er et sekularisert samfunn en målsetting for Usbekistan, som det er for de øvrige republikkene i Sentral-Asia. Islam er viktig i frigjøringen fra kommunistisk ideologi og russisk kulturell påvirkning, men fungerer mer som et normsystem enn som en enhetlig religion. Muslimene i Usbekistan er sunni-muslimer.

Religiøs undertrykkelse er et kjent fenomen i Usbekistan. Dette til tross for at det ifølge usbekisk lov eksisterer religionsfrihet i landet (U.S. Department of State 2011b). Det sittende sekulære regimet føler seg truet av all form for opposisjon, og først og fremst av radikale islamske grupper. Bekjempelsen av radikale islamske grupper brukes til å legitimere undertrykkelse av all opposisjon fra myndighetenes side.

Personer som praktiserer en form for islam som bryter med den mer moderate, statlige utøvelsen av islam blir av usbekiske myndigheter karakterisert som fundamentalister og ekstremister, og blir dømt til lange fengselsstraffer (Human Rights Watch 2007). Antall personer som sitter fengslet pga. tilhørighet, eller mistanke om tilhørighet, til det ytterliggående muslimske partiet/grupperingen Hizb-ut-Tahrir er imidlertid uvisst siden informasjonstilgangen fra Usbekistan er svært begrenset. Ifølge Radio Free Europe, som viser til Forum 18, sitter ca. 5000 i fengsel pga. mulig tilknytning til Hizb-ut-Tahrir (Kimmage 2004).

En annen muslimsk gruppe som har kommet i usbekiske myndigheters søkelys i senere tid, er medlemmer av den religiøse gruppen Nur. Gruppen har sin opprinnelse i Tyrkia, hvor den i likhet med i Usbekistan er bannlyst pga. sin målsetting om å endre en sekulær konstitusjonell struktur med sharialover.

Landinfo har besøkt grenseområdene til Usbekistan på flere reiser, senest i november 2010.¹ På spørsmål til internasjonale organisasjoner (blant andre Human Rights Watch og International Crisis Group) om hvilke grupper i Usbekistan som er mest utsatte for overgrep fra myndighetenes side, har ikke Jehovas vitner vært nevnt. Organisasjonene har trukket fram ytterliggående grupper som Hizb-ut-Tahrir, og i senere tid Nur, som spesielt utsatte.

U.S. Department of State og nyhetsbyrået Forum 18 opplyser imidlertid i flere av sine rapporter at også andre religiøse grupper lever under vanskelige forhold i Usbekistan, herunder Jehovas vitner. Selv om situasjonen for Jehovas vitner ikke kan sammenlignes med situasjonen for den islamske opposisjonen som kan bli dømt til mangeårige fengselsstraffer for sin aktivitet eller på grunn av mistanke om aktivitet, forsøker myndighetene også å hindre aktiviteten til Jehovas vitner gjennom aktiv bruk av religionsloven.

Tortur under avhør er svært utbredt i Usbekistan, primært for å frembringe en tilståelse. Det rapporteres også om bruk av tortur etter at dom har blitt avsagt (U.S. Department of State 2011a).

Det er verdt å nevne at informasjonstilgangen fra Usbekistan er begrenset. Det er svært få internasjonale organisasjoner til stede i landet som kan rapportere om forholdene. De lokale menneskerettighetsorganisasjonene arbeider under svært vanskelige forhold. Det må derfor antas en stor grad av underrapportering. Forum 18 synes imidlertid å ha en god oversikt over religiøse minoriteters situasjon og skiller seg ut i så måte.

Religionsloven

Usbekistans religionslov fra 1998 (Law on Freedom of Conscience and Religious Organizations) krever at alle religiøse grupper og organisasjoner skal registreres. Loven setter strenge krav til registrering og dermed også til eksistensen for disse gruppene. Et av kravene er at hver gruppe må presentere en liste med minst 100 medlemmer til den lokale avdeling av Justisdepartementet. Videre er det et krav at organisasjonene skal ha en registrert adresse. Det å skaffe organisasjonene en registrert adresse har vist seg vanskelig og er et påskudd fra myndighetene for å nekte registrering. I tillegg kreves det at en religiøs gruppe skal ha tilstedeværelse i 8 av de 13 provinsene i Usbekistan, noe som i seg selv er umulig for en religiøs minoritet. Loven forbyr undervisning av religiøse fag i offentlige skoler (U.S. Department of State 2010).

Pr. juni 2010 var 2225 religiøse organisasjoner registrert i Usbekistan. Av disse var 2050 muslimske organisasjoner og 175 kristne grupper (U.S. Department of State 2010). Jehovas vitner har i alt 30 medlemsgrupper i landet, hvorav kun en er registrert (Asia News 2010). Pr. september 2011 er det fortsatt kun grupperingen i Chirchik i nærheten av Tasjkent, som er registrert (U.S. Department of State 2011b).

Antallet registrerte Jehovas vitner-grupperinger har variert svært lite de siste årene; fra en til to registrerte grupperinger. I august 2006 opphørte registreringen av Jehovas vitner i byen Ferghana. Jehovas vitner har søkt om registrering i en rekke andre byer, men søknadene har

¹ Landinfo gjennomførte en tjenestereise til Kirgisistans grenseområder til Usbekistan i 2007 og 2008. I 2010 besøkte Landinfo grenseområdene til Usbekistan i Kasakhstan. Det primære målet med disse reisene var å innhente informasjon om Usbekistan. Utlendingsmyndighetene (UNE og UDI) besøkte Usbekistan i 2003. Landinfo forsøkte å få visum til Usbekistan i 2008, men fikk avslag på søknaden.

stadig blitt avslått, til tross for at kriteriene for å bli registrert skal ha vært oppfylt (Corley 2007).

Straffeloven og sivillovgivningen har strenge straffer for brudd på religionsloven og brudd på statutter for religiøs aktivitet. Forbudte aktiviteter er rekruttering til og organisering av illegale religiøse grupper. Enhver gudstjeneste utført av en uregistrert religiøs gruppe er ulovlig. Loven forbyr videre grupper som ikke har et registrert religiøst senter til å drive opplæring av personell i, samt å drive misjonering (U.S. Department of State 2010).

Usbekisk straffelov skiller mellom illegale grupper og forbudte grupper. Illegale grupper er de gruppene som ikke er registrert. "Forbudte grupper" består av de grupperingene som av usbekiske myndigheter blir vurdert som ekstremistgrupperinger, herunder flere islamske grupper som blant andre Hizb-ut-Tahrir (U.S. Department of State 2010).

Etter straffeloven kan straff på opp til fem års fengsel ilegges for å organisere en illegal religiøs gruppe eller for å utføre aktiviteter i regi av en religiøs gruppe som ikke har blitt registrert. Deltakelse alene i en slik uregistrert gruppe kan føre til tre års fengsel. Aktivitet innen en "forbudt" gruppe kan straffes med opp til tjue år.

Usbekistans administrative lov inneholder straffebestemmelser for illegal produksjon, lagring, import eller distribusjon av materiale med religiøst innhold med bøter fra 20 til 100 ganger minimums månedslønn (en månedslønn er ca. 25 USD) (U.S. Department of State 2010).

Hvilke reaksjoner kan Jehovas vitner oppleve fra usbekiske myndigheter?

Landinfo har tidligere tatt opp situasjonen for Jehovas vitner med Human Rights Watch (intervju, juni 2008), som fram til 2008 drev et kontor i Tasjkent.² Jehovas vitners største problem er vanskelighetene med å bli registrert som trossamfunn og problemene med å fungere som en uregistrert gruppe, jf. Religionsloven. Videre opplever de trakasseringer fra lokale myndigheter, korte anholdelser og bøter.

Ifølge Forum 18 har flere medlemmer av religiøse minoriteter vært utsatt for fengslinger; dette gjelder Jehovas vitner, protestanter og bahaier (Bayram 2011a). Forum 18 har videre opplyst at i 2009 ble 25 personer dømt til fengselsstraffer på opp til 15 dager for utøvelse av sin religion. I 2010 ble 22 personer, deriblant medlemmer av Jehovas vitner, dømt for utøvelse av sin religion (Bayram 2011b). Ifølge Forum 18 har også lengre straffer vært gitt til medlemmer av Jehovas vitner. I april 2008 ble et medlem av Jehovas vitner dømt til 4 år i arbeidsleir. Medlemmet ble dømt pga. at han hadde holdt møter og undervist andre i sitt eget hjem (Bayram 2008). I juli samme år ble et annet medlem dømt til 4 års fengsel og en annen til 3,5 års fengsel (U.S. Department of State 2011b). Begge disse søkte om amnesti i 2009, men pga. at de også ble dømt for brudd på fengselsreglementet ble de utelukket fra amnestiet. Det er svært vanlig at religiøse og politiske fanger dømmes for brudd på fengselsreglementet i tillegg til annen dom. Denne dommen brukes dermed som påskudd til å ikke innvilge amnesti til disse fangene (U.S. Department of State 2010).

² Human Rights Watch har hatt problemer med å kunne drive sitt kontor i Tasjkent siden 2004. Medarbeidere har blitt nektet innreisetilatelse i perioder, og siden 2008 har ikke kontoret kunnet fungere til tross for at kontoret har vært registrert. I mars 2011 mistet også Human Rights Watch sin registrering i landet (Human Rights Watch 2011).

Forum 18 (Bayram 2011c) har videre rapportert om ileggelse av straff i form av bøter for besittelse av litteratur fra Jehovas vitner etter den administrative usbekiske loven. Fra januar til slutten av august 2011 ble 104 medlemmer av Jehovas vitner bøtelagt for ulike aktiviteter (U.S. Department of State 2011b). Uznews har vist til et konkret eksempel med et medlem som har blitt ilagt en bot på størrelse med 70 månedslønner pga besittelse av flere filmer om Jesus Kristus. Personen ble dømt for å ha produsert, lagret, importert og distribuert religiøst materiale. Dommeren skal ha utstedt boten etter å ha mottatt en telefon fra sikkerhetstjenesten (Uznews 2010). Usbekiske myndigheter legger også restriksjoner på import av litteratur fra utlandet til Jehovas vitner og til andre religiøse samfunn (U.S. Department of State 2011b).

Husransaker hos Jehovas vitner forekommer også. 30. mars 2010 ble elleve hus tilhørende Jehovas vitner i distriktet Kagan i nærheten av Bukhara utsatt for husundersøkelser. I et av husene var fem personer samlet for å minnes Jesus' død. De fem ble avkrevd forklaring om hva som foregikk og to av medlemmene skal ifølge U.S. Department of State (2011b) ha blitt slått. Menigheten i Chirchik fikk imidlertid holde sin minnestund uten avbrytelser.

Jehovas vitners militærnekting grunnet pasifisme respekteres av usbekiske myndigheter, og Jehovas vitner utfører ifølge U.S. Department of State (2010) sivilteneste.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- AsiaNews (2010, 21. juni). Uzbek authorities force Christians, including Jehovah's Witnesses to go underground. *AsiaNews.it*. Tilgjengelig fra <http://www.asianews.it/news-en/Uzbek-authorities-force-Christians,-including-Jehovah%E2%80%99s-Witnesses,-to-go-underground-18730.html> [lastet ned 26. september 2011]
- Bayram, M (2008, 29. april). UZBEKISTAN: Is a four-year sentence for religious activity too harsh? *Forum 18 News Service*. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1122 [lastet ned 26. september 2011]

Respons **Usbekistan: Jehovas vitner**

- Bayram, M. (2011a, 3.februar). UZBEKISTAN: Prisoner of conscience "released but not free". *Forum 18 News Service*. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1535 [lastet ned 26. september 2011]
- Bayram, M. (2011b, 23. februar). UZBEKISTAN: More short-term prisoners of conscience. *Forum 18 News Service*. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1545 [lastet ned 22. september 2011]
- Bayram, M. (2011c, 22. mars). UZBEKISTAN: "Anti-terror" raid on old people's home. *Forum 18 News Service*. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1554 [lastet ned 23. september 2011]
- Corley, F. (2007, 21. august). Jehovahs Witnesses: unwelcome in Uzbekistan. *Spero News*. Tilgjengelig fra <http://www.speroforum.com/a/10767/Jehovahs-Witnesses-unwelcome-in-Uzbekistan> [lastet ned 26. september 2011]
- Human Rights Watch (2007, 5. november). *Nowhere to turn. Torture & Ill treatment in Uzbekistan*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/en/reports/2007/11/05/nowhere-turn> [lastet ned 27. september 2011]
- Human Rights Watch (2011, 15. mars). *Uzbekistan. Government Shuts Down Human rights Watch Office*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/en/news/2011/03/15/uzbekistan-government-shuts-down-human-rights-watch-office> [lastet ned 5. oktober 2011]
- Kimmage, D. (2004, 18.februar). Arrest Of Uzbek 'Extremist' Highlights Terror Tangles. *Radio Free Europe/Radio Liberty*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/content/article/1051582.html> [lastet ned 27. september 2011]
- U.S. Department of State (2010, 17. november). *International Religious Freedom Report 2010 - Uzbekistan*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2010/148810.htm> [lastet ned 21. september 2011]
- U.S. Department of State (2011a, 8. april). *2010 Country Report on Human Rights Practices. Uzbekistan*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/sca/154489.htm> [lastet ned 10. mai 2011]
- U.S. Department of State (2011b, 13. september). *International Religious Freedom Report 2010 July – December - Uzbekistan*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2010_5/168257.htm [lastet ned 26. september 2011]
- Uznews (2010, 26. oktober). Tashkent-based Jehovah's Witness fined \$1,400. *Uznews.net*. Tilgjengelig fra http://www.uznews.net/news_single.php?lng=en&sub=top&cid=3&nid=15353 [lastet ned 26. september 2011]

Muntlige kilder

- Human Rights Watch. Intervju i Oslo juni 2008 og Almaty november 2010.
- International Crisis Group. Intervju i Bishkek 2008.

© Landinfo 2011

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.